Poste Restante

Nr 2 1996

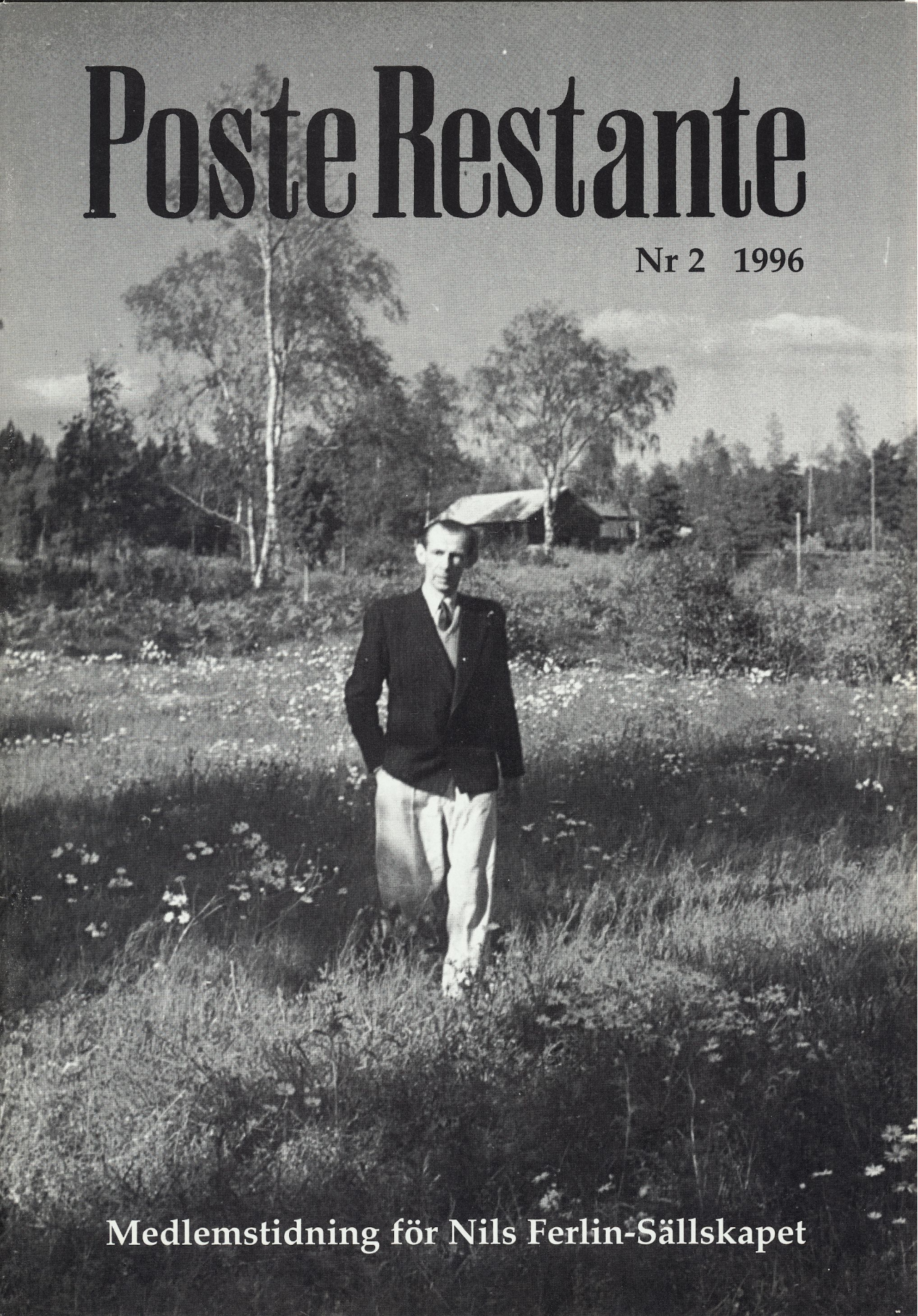

Medlemstidning för Nils Ferlin-Sällskapet

JOHANNES EDFELT

PASTORAL

Livet i byn på slätten i början av århundradet kunde förefalla den tillfällige och aningslöse besökaren lika enkelt som handklaverslåt och bondtolva. Årstiderna drog förbi med sådd, mognad och skörd. Somrarna var betande kor och får i hagarna och beckasiners uppflog över maderna. Vintermörkret sänkte sin täta huv över stugtaken. Men livets grundvillkor var likadana där som i en storstad. En sinnessvag pojke levde inburad i ett skumt rum i en av byns gårdar. En epileptiker fick då och då sina anfall, våldsamma som dynamitexplosioner. Cancer och tuberkulos hemsökte och skördade sina offer. Fattighuset, där några gamlingar fick sluta ett liv som dock i möda och umbäranden varit dem kärt, var den utsökta sammangyttringen av löss, mögel och blåmjölk. Vid jultiden kunde församlingens herde besöka fattighjonen, och under takåsen sjöngs av darrande röster ett par troskyldigt tindrande psalmer.

Ur "Brännpunkter" (Bonniers 1996)

Somliga rader ...

Äntligen höst. Hög tid för ett nytt nummer av *Poste Restante*. Vår omslagsbild visar Nils Ferlin som styckegodsägare i väna Roslagen och bakom kameran stod förstås K.W. Gullers. 1996 års Ferlinpristagare, Johannes Edfelt och Monika Lilja presenteras i ord och bild på sid 7 resp. 9. På sid 11 följer en rapport från årsmötet, som såg en del nya ansikten i både publik och styrelse. Därefter ges en lite fylligare bild av Johannes Edfelt och en recension av hans nyligen utkomna prosadiktsamling "Brännpunkter". Edfelt själv kommer till tals i ämnet "Ferlin och dragspelsmusiken".

Jenny Westerström forstsätter sin intressanta artikelserie "Att fånga dragen av Klara" med belysande citat och tidstypiska bilder. Årets Ferlindag bjöd som vanligt på hög stämning, vackert väder och stor publik; Esse Jansson fanns på plats för *Poste Restantes* räkning. Lars Löfgren gjorde succé med en recitation av den Prolog som Nils Ferlin och Gustaf Edgren 1946 skrev till 100-årsjubileet av "Värmlänningarna".

"Bli bortglömd är en nåd att stilla bedja om" tycker Stig Claesson på sid 24. Underfundig läsning i oefterhärmlig Slas-klass med bonus i form av ett porträtt av Harald Forss' landstigning i Kungl. Huvudstaden i mitten av 1940-talet. Ordförande Jenny behandlar Sällskapets portalfigur som antologistyckeleverantör under rubriken "Ferlin om kärlek och död". Den protokollärt lagde kan därefter ta del av protokollet från årsmötet den 31 maj 1996.

Slutligen inviteras du å det hjärtligaste att taga del av festligheterna den 25 oktober då årets pristagare står i blickpunkten. Anmälan måste vara skattmästare Tor Englund tillhanda senast den 22 oktober!

Trevlig läsning, önskar

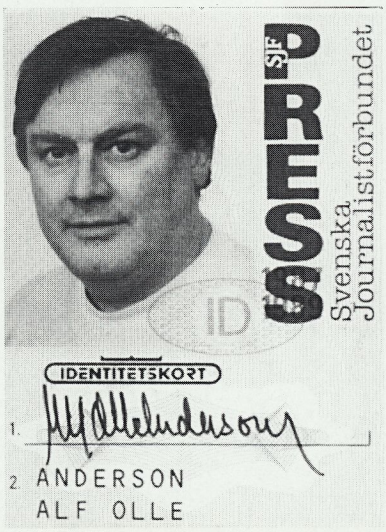

Rolf Wikström

Sjunger Nils Ferlin

på nya CDn

...din längtans blå anemone.

1 Över tusen hav 2 Kärleksvisa 3 En gång 4 Till en gammal bekant
5 På Arendorffs tid (Kuplett) 6 En ökenblomma 7 B-rr (En inneboende)
8 Olust 9 När skönheten kom till byn 10 Vid diktens port
11 Poeterna har sagt 12 Bocka, bocka, plocka 13 Precis som förut
14 En valsmelodi

P GRON

MNW

Ordföranden för ordet:

Kära medlemmar!

Det går inte en dag utan att vi påminns om Nils Ferlin. Hur märkligt känns inte detta när det nu snart är hundra år sedan han föddes och i dessa dagar är 35 år sedan han dog.

Det kan vara både stort och smått som får oss att tänka på honom.

Till det stora räknar vi att vi fortfarande kan dela ut hans pris, i år till en av de stora lyrikerna av hans egen generation, till Johannes Edfelt. Nils Ferlin skulle nog sällan eller aldrig ha glatt sig så mycket åt någon prisutdelning som just åt denna. Och Edfelt har ju varit med hela tiden. Han debuterade redan mer än ett halvt decennium före Ferlin. Han var bland dem som välkomnade "En döddansares visor". Så sent som i juni i år författade Edfelt i *Svenska Dagbladet* en notis om Ferlin, nämligen rörande hans glädje med dragspelsmusiken, den som ju också kom till uttryck i en av visorna i radiospelen, "Ett gammalt Magdeburger". Edfelt berättade om hur Ferlin vid ett tillfälle lockat ett par värmländska dragspelare att framträda på Café Cosmopolite, och hur han njutit av detta i kulturella kretsar kontroversiella instrument. Ja, det är märkliga schakt av tid som genomkorsas på detta sätt. Men det märkligaste av allt är naturligtvis att Johannes Edfelt i nådens år 1996 utkommer med en ny diktsamling, "Brännpunkter". En gång sade man att poeter måste vara unga – minns för övrigt hur Ferlin en gång skrev vemodigt om "Gammal poet"! Så Edfelt måste alltså vara bland de unga, och nog är också "Brännpunkter" ungdomligare än "Gryningsröster", hans debut från 1923. Unga poeter är naturligtvis oemotståndliga och skall ha pris. Den som vill veta mera har att utöver sviten av diktsamlingar gå till Ulla-Britta Lagerroths stora och inträngande bok om Edfelt, som kom ut häromåret. I övrigt hänvisar jag till Lars Löfgrens presentation och passar på att gratulera.

Hittills har Nils Ferlin ägnats två avhandlingar, och någon ny är inte varslad bland det som skall dyka upp till 1998. Däremot har trubadurpristagaren från 1987, Cornelis Vreeswijk just fått sin avhandling, nämligen genom lundaforskaren Ulf Carlsson. Hans vackra bok med titeln "Cornelis Vreeswijk. Artist – vispoet – lyriker" (Corona) bygger på en gedigen forskning, och den förtjänar att uppmärksammas av många skäl. Ett av dem är att Ferlin spelat en stor roll för Cornelis visdiktning och Ulf Carlsson beskriver i kapitlet "De trasiga skorna – mönstret Ferlin" de många ekon från Ferlins dikter som återfinns hos Cornelis t ex isoleringen, självbespeglingen, dödsmedvetandet, men också humorn och medkänslan med de utslagna och skyddslösa.

Gunnar Turesson, som förstås också är trubadurpristagare (1983) fyller 90 år den 6 oktober och vi lyckönskar denne legendariske vissångare som betytt så mycket för den musikaliska spridningen av så många svenska lyriker till så många människor under en så lång tidsrymd. Han är unik och precis som

Edfelt har han varit med hela tiden. Han var den som allra först tonsatte Ferlin, nämligen 1932. Också han hör fortfarande till ungdomarna med sitt sprudlande och glada intellekt. Jag minns med värme en fantastisk dag i juni i år då jag, skattmästaren Tor Englund och några till av Gunnar Turesson och hans hustru Birgit togs emot i deras vackra hem i Värmland och under loppet av några timmar fick möta nästan alla våra stora diktare från hela 1900-talet i hans entusiastiska och levande skildringar av minnen i ord och ton. Det är sådant man aldrig glömmer!

Rolf Wikström, trubadurpristagare 1989, har kommit med en ny CD som helt ägnas åt Ferlintexter, och den har fått ett mycket gott mottagande. Kanske är denna transponering av visorna till bluesen viktig för att förmedla Ferlin till en ny generation.

Raden av trubadurpristagare förlängs ju i år med ytterligare en entusiastisk Ferlintolkare nämligen Monika Lilja. Vi gratulerar och gläds!

Gunilla Holger fyller också 90 år – grattis säger vi också till henne – *Filmjournalens* trotjänarinna framför andra. Sven Broman berättade härförleden med anledning av detta att Nils Ferlin var många journalisters vän, och när layouten i tidningen en gång hade lämnat en lucka, var det därför naturligt att höra med honom om han inte kunde tillhandahålla en text som kunde fylla den gluggen. Det roade honom säkert att låta lyriken också bli passbit. "Åtta små granar kring skrindan stå", läser vi och noterar att det sedan blev en av de många klassiska texterna i Nils Ferlins produktion.

Nej, inte en dag utan en rad!

Hälsningar
Jan-Ove Westell

Sign.

Åtta små granar kring ~~skrindan~~ skrindan stå,
skimra i solens flöde -
Och är du så nöjd, du döde?
Jo, hästen är nog den apelgrå,
och allt har du fått som du bad att få -
Klockorna ringa .. de ringa det så
stort i vårt hjärta som manar
sign över dem som ur livet gå,
sol över åtta små granar.

Nils Ferlin.

Årets Ferlinpristagare

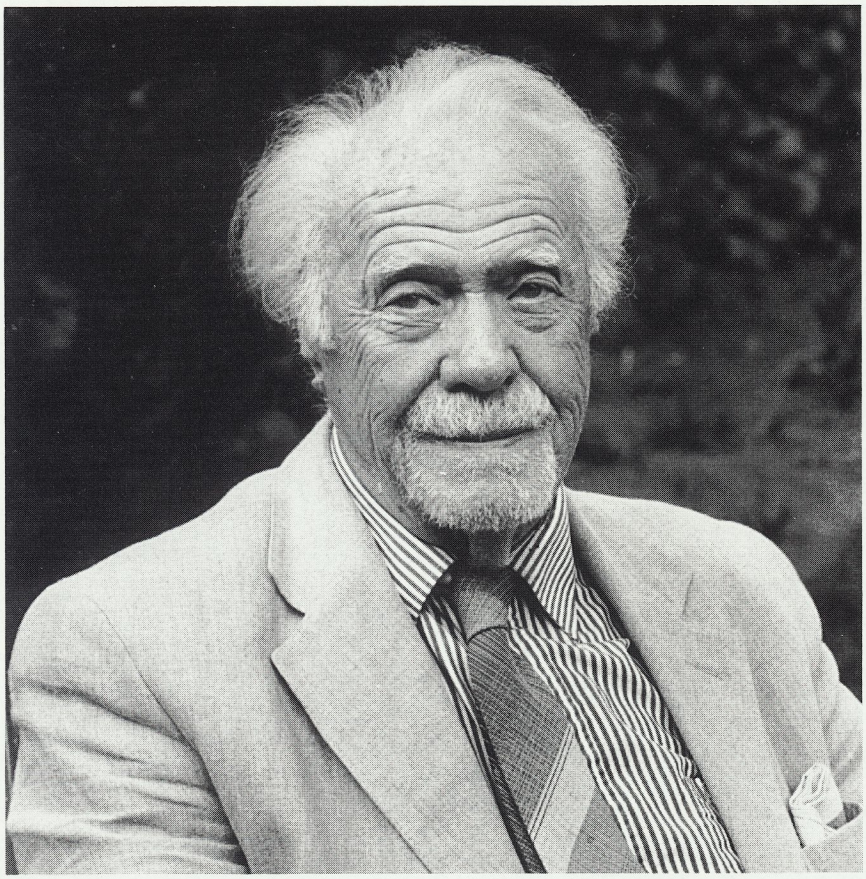

Johannes Edfelt

Att överbringa de glada tidenderna till den svenska parnassens nestor föll på vår nye styrelseledamot Lars Löfgrens lott:

Nils Ferlin-Sällskapet har beslutat att årets lyrikpris skall tillfalla poeten och ledamoten i Svenska Akademien, Johannes Edfelt. Två dagar efter det att pressen meddelat nyheten kom Edfelts senaste diktsamling ut, "Brännpunkter", en samling prosadikter, enkla, avklarnade men ändå laddade på edfeltskt sätt. Även om några av dikterna har titlar som

"Sista ordet", "Sista minnet" eller "Slutstrof" och på så sätt antyder en avslutning, finns där en humoristisk glimt så typisk för sin upphovsman och anmärkningsvärt vital för en poet som nu är 92 år och fortfarande publicerar:

Eldbegängelse

Vilka kroppar som överlämnas åt krematorieugnarna! Jag stannar här inför ett enda exemplar: en kropp, som kirurgerna berövat blindtarm, halsmandlar och gallblåsa. Å andra sidan har tandläkarna kompenserat denna lekamen för rötans härjningar genom att i käkarna införa glänsande stifttänder, kronor och bryggor. Håll till godo, ugn!

Här finns den lätta ironin, besläktad med Birger Sjöberg och Ferlin, som Johannes Edfelt burit med sig ända från de första diktsamlingarna:

Ifall du vill, så säg mig nu din nöd
– den mesta tiden är jag ärligt död.

Johannes Edfelt debuterade redan 1923. Under trettiotalet blev hans profil tydlig med diktsamlingar som "I denna natt" och "Vintern är lång". Därefter har han framträtt med sin vackra pregnanta lyrik under varje decennium. Han har också med framstående tolkningar introducerat poesi av väsentliga diktare från andra länder.

Nu är Johannes Edfelt en till åren kommen man, men kärleken till livet strålar fortfarande från hans dikt:

Sista minnet

Vad ville du helst minnas av livets alla tecken, innan ögonen brister och du störtar ner i det slutliga mörkret? – En stund vid Vättern med mitt livs ledsagarinna vid min sida. Rymdens och vattenviddens opalblå skimmer; vågornas rytmiska svall över klapperstenarna. Rikare rågat än i den stunden var aldrig livet.

När detta skrivs har Edfelt kommit hem från en tids konvalescens efter ett magsår. Jag kommer överens med hans hustru Brita om att ringa honom om någon tid för att höra om hans minnen av vännen Nils Ferlin. Av Brita hinner jag i alla fall få höra att hon aldrig glömmer när Nisse balanserade på deras balkongräcke två trappor upp i lägenheten i Traneberg.

Johannes Edfelt och Nils Ferlin kände varandra tidigt. I boken "Att umgås med Nils Ferlin" skriver Uno Eng: "Under tillfälligt samröre av våra bostadsförhållanden utbytte Ferlin och jag verser med ensamme fil.mag. (numera hedersdoktor) Johannes Edfelt i Falun. Vi fick en dag i månaden december följande omisskänneliga edfeltska strofer:

Brodern Johannes
och
Bröderna Nisse Ferlin och Uno Eng
med tack för versifierad hälsning.

För detta tackar jag, bröder,
jag tackar hjärtligt för detta
bevis, att ni likväl lever
och kommer med portern tillrätta.

Jag träffas så sällan. Jag rättar
med rött mina skrivbokstravar
och tär på Grand Hotell, Falun,
mitt kvantum och läser och slavar.

Jag famlar i Dalarnas dimma.
Jag lever bara en smula.
Vi träffas (?) den tjugotredje
hujus. Då velom vi jula.

Bo Johannes Edfelt

Sällskapet gratulerar årets lyrikpristagare och ser fram mot att få möta honom och höra mer om Johannes och Nisses gemensamma öden och äventyr vid prisutdelningen den 25 oktober.

TEXT: LARS LÖFGREN
FOTO: ULLA MONTAN

Årets Trubadurpristagare

Monika Lilja

För nionde året i rad spelade Nils Ferlin-Sällskapets egen styrelsetrubadur Ove Engström rollen som glädjebeskedstelefonöverbringare. Och Monika Lilja blev förstås lika glad och kände sig lika hedrad som alla sina föregångare.

Återigen dags för ett av årets mest angenäma uppdrag, detta att få ringa upp, gratulera och intervjua årets Trubadurpristagare. Det är faktiskt nionde året i år! Fortfarande är det lika spännade att höra pristagarens första reaktion. Något som jag lärt mig är att den första känslan oftast är så stark och omtumlande att pristagaren inte kommer på något vettigt att säga så därför ber jag att hon eller han ringer upp mig lite senare. Så sker också i år, då det för tredje gången under prisets sjuttonåriga historia blev en hon! Efter Maragreta Kjellberg och Barbara Helsingius kommer Monika Lilja.

– Grattis igen till Trubadurpriset, Monika!

– Tack så mycket, Ove.

– Har du samlat dig nu så *Poste Restantes* läsare får veta hur det känns?

– Först blev jag ju helt tyst – överrumplad på något sätt – och sedan spred sig en stilla glädje i hela kroppen. En lycka som fick hjärtat att slå dubbla slag.

– Om jag nu å läsarnas vägnar frågar – vem är Monika Lilja?

– En västkustbo som har bytt sida (av Sverige alltså). Jag har en 20-årig artistbana bakom mig som trubadur, sångerska och skådespelerska, jag har spelat barnteater inom Svenska Sångspelsteatern i många år.

– Men från början var det inte artist du skulle bli?

– Nej. I botten har jag en socionomexamen från Lunds socialhögskola, men jag har också läst musikvetenskap, drama och etnologi vid Stockholms universitet. Så har jag också tjänstgjort som dramapedagog och museilärare vid både Nordiska och Historiska museet.

– Du har också varit sjungade museiguide vid Stockholms Stadsmuseum, vet jag.

– Ja det var nu i somras vid den stora Evert Taube-utställningen där.

– Vidare vet jag att du sjunger Ulla Billquists sånger.

– Just det. Tillsammans med pianisten och dragspelaren Sven Idar har jag sammanställt ett sångspel om den folkkära sångerskan och hennes liv. Med det programmet har vi turnerat runt om i Sverige och det har gått mycket bra.

– Och så uppträder du också med din äkta hälft, sångaren Sven Lilja.

– Ja, vi sjunger framför allt Evert Taube tillsammans och har också gjort en LP med dennes sånger.

– "Pojkarna på Storholmen" har man hört talas om och nu läste jag i en tidning att du omnämndes som sångmön på Storholmen?

– Det är faktiskt så. Jag, Sven och våra två barn är öbor, sedan ett antal år, just på Storholmen utanför Lidingö. Så som du förstår, Ove, så är det båt som är det viktigaste fortskaffningsmedlet för oss.

– Jovisst, det kan jag väl förstå. Så när isen varken bär eller brister så gäller det att ha bunkrat upp ordentligt med köttbullar och blodpudding?

– Nja, vi har faktiskt tillgång till en övernattningslägenhet på fastlandet, närmare bestämt på Gärdet.

– Det måste kännas skönt. Men, nu Monika, tillbaka till priset och framför allt, tillbaks till Nils Johan Einar Ferlin. Hur är ditt förhållande till Sveriges mest tonsatte skald?

– Jag känner tacksamhet mot Nils Ferlin som gjorde detta möjligt. Att han givit oss sina dikter som är så välkomponerade att de till och med tonsätter sig själva. Det finns så mycket musik i hans dikter och så mycket klokhet, levnadsvisdom och humor.

– Du har ju också givit ut en CD-skiva, "Café Cosmopolite", där du själv tonsatt alla sångerna utom en, Lillebror Söderlundhs "En valsmelodi".

– Ja, och nu känner jag att jag också skulle vilja vända mig till en yngre publik för att läsa och sjunga Nils Ferlins verk, jag vet att de tilltalas av hans diktning. Och genom priset känner jag också att det lönar sig med idogt arbete, med engagemang och envishet. Ett stort och varmt tack till Nils Ferlin-Sällskapet som belönat mig med årets Trubadurpris!

– Än en gång grattis, Monika. Lossa förtöjningarna, dra upp ankaret och sätt kurs på huvudstaden den 25 oktober, då du ska få göra skäl för prispengarna genom att sjunga på Ferlin-Sällskapets möte då ju också årets litteraturpristagare belönas. Välkommen!

– Tack, Ove!

TEXT: OVE ENGSTRÖM
FOTO: ANETTE ANDERSSON

Beställning av Monika Liljas
"Café Cosmopolite"
kan göras hos Lady Bird,
Stora Nygatan 39, 111 27 Stockholm
(tel: 08 411 20 11 fax: 08 411 20 12)
eller direkt från Monika Lilja,
Mor Annas brygga Pl 2, 181 30 Lidingö
(tel: 08 767 89 98).

Priset för CD:n är för Ferlin-Sällskapets medlemmar 100:– medan kassetten kostar 60:–. Porto tillkommer.

Årsmötet valde värmlänningar och rospiggar till styrelsen!

Tre nya namn presenterades inför Ferlin-Sällskapets stundande 100-årsjubileum av skaldens födelse.

FLERA nya medlemmar i styrelsen kunde ordförande Jenny Westerström hälsa välkomna vid Nils Ferlin-Sällskapets årsmöte i Eriksbergs festvåning i Stockholm den 31 maj. Lars Löfgren, avgående chef för Dramaten och blivande chef för Nordiska museet – därtill värmlänning till börden – valdes att efterträda framlidne författaren och poeten Axel Liffner. Trubaduren Ove Engström, tidigare suppleant i styrelsen, ersätter framlidna Ebba Ehrenborg som ordinarie ledamot.

Som suppleanter nyvaldes trubaduren Torgny Björk, Stockholm, samt Karl-Erik Rickardsson, från Bergshamra i Länna i Roslagen. Karl-Erik är brorson till skalden Yngve Janson som av Nils Ferlin fick epitetet "Den första Roslagsskalden". I likhet med sin farbror var Karl-Erik en gång nära vän till Nils Johan Einar. Han är dessutom en god recitatör, som obehindrat ur minnet kan läsa vilken som helst av skaldens dikter.

Vid årsmötet valdes också en kommitté inför kulturhuvudstadsåret 1998, då vi också kan fira hundraårsminnet av Nils Ferlins födelse. Professor Bo Göranzon, bland annat ledare för Dramatens dialogseminarium, berättade vid årsmötet att han ämnar arrangera ett Ferlin-seminarium på Dramaten 1998. Vidare kommer ett helt nummer av kulturtidskriften *Dialoger*, som utges av Dialogseminariet, att tillägnas skalden.

TEXT & FOTO: ESSE JANSSON

Nytt & krytt blandas med gammal & vant i Ferlin-Sällskapets styrelse.
Från vänster: Ove Engström, Karl-Erik Rickardsson, Torgny Björk, Jenny Westerström och Lars Löfgren.

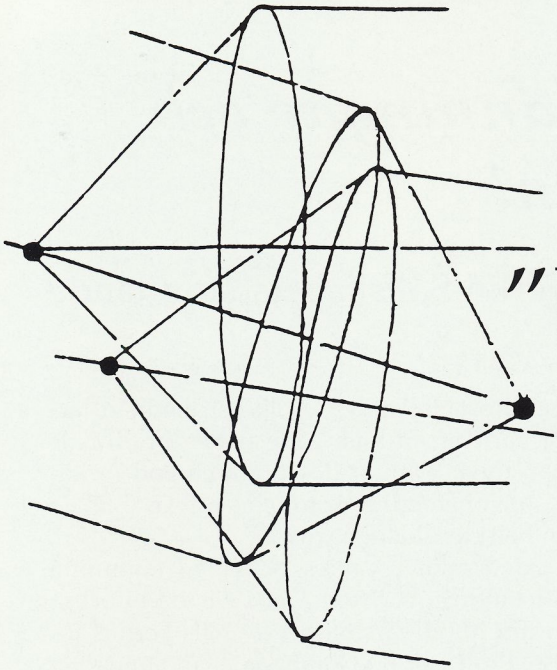

”Brännpunkter” i fokus

Det är i sanning en förunderlig samling prosadikter Johannes Edfelt gav ut för en tid sedan. Under rubriken ”En ständig färd mot brunnar” presenterade den 70 år yngre Pia Cederholm årets Ferlinpristagare för *Norrtelje Tidnings* läsare sålunda:

Johannes Edfelts diktargärning omspänner en nästan ofattbar tidsrymd. Hans första tre diktsamlingar utkom redan på 20-talet och alltsedan dess har han skrivit, genom decennium efter decennium. Och han skriver än. En gång var han samtida med Pär Lagerkvist och Edith Södergran, med Ferlin, Ekelöf och, den som han oftast jämförts med, Hjalmar Gullberg; nu står han ensam kvar i det sena 1900-talet.

Man har kallat Edfelt en pessimist. Kanske man snarare borde lyfta fram hans klarsynthet. Han är inte en poet som gömmer sig för världens ondska; redan före kriget varnade han för nazismen.

Att försköna och idyllisera har aldrig legat för honom. Döden är ofta närvarande i hans dikter, liksom människors lidande och ensamhet och det ”liv som mot skuggan stupar”.

En dikt från 30-talet är lika aktuell i dag: ”Jag är arbetslös sen förra året. / Grannens ungar leka frontsoldater. / – Blind är den som inte ser, att spåret / leder oss till randen av en krater!”

Men det finns också hopp och förtröstan i hans poesi, han ger uttryck åt alla människors längtan efter lugn och renhet, frihet, godhet, kärlek. En av hans mest kända dikter börjar med orden ”Ett är nödvändigt: att färdas mot brunnar”.

Johannes Edfelt föddes 1904, växte upp i Västergötland, tog studentexamen i Skara, studerade i Lund, Uppsala och Stockholm. Han debuterade som poet 1923, men det stora genombrottet dröjde till 1934 och diktsamlingen ”Högmässa”.

Ett långt liv av skrivande har avsatt inte bara ett pärlband av diktsamlingar utan även prosaböcker och artiklar. Under 25 år var han till exempel anställd som lyrikrecensent i *Dagens Nyheter.* Som ledamot av Svenska Akademien sedan 1969 har han ägnat sig åt några svenska författare, Birger Sjöberg, Klara

Johanson, Agnes von Krusenstjerna, Hjalmar Bergman.

En av sina största insatser har Edfelt gjort som översättare. Främst tyska, men även engelska, amerikanska och franska diktare har han tonsäkert gett en svensk röst, Kafka, Rilke, T S Eliot, Emily Dickinson och många fler. Vilka diktare han valt att översätta har bestämts av den genklang deras dikter väckt inom honom, han har själv kallat det "det personliga engagemangets urvalsprincip, den för mig enda giltiga".

Denna omutliga ärlighet är kännetecknande för Johannes Edfelt. Under läsningen av hans dikter stöter jag inte en enda gång på något skrytsamt eller tillgjort i hans tonfall, trots att han skriver lärda dikter i en klassisk anda, ofta med krävande, antika versmått.

Men Edfelt är inte ute efter att briljera, hans uppdrag är för angeläget för sådant. Det handlar om allas vårt omöjliga liv, det handlar om allvar och vardag. Mitt bland de formstränga daktylerna i en dikt tänder någon plötsligt en cigarett och månen speglar sig i en nött linoleummatta.

På senare år har Edfelt ofta övergivit versens bundna form för den fria prosadikten, samtidigt som åldrandet, det bistra och ofrånkomliga, blivit ett återkommande ämne.

En prosadikt som förenar åldrandets tema med kärlekens kan lyda så här: "Din hand i min: så, förenade, går vi mot afton och aska. Du, vars steg jag hör vid min sida, dina sår i livet blev också mina, din sorg, din glädje genljöd inom mig som fugorna i en orgels ekoverk. Din hand i min – tills en av oss, när stunden är inne, mister greppet och glider ner i nattens namnlöshet."

Så enkla och lågmälda, men osvikligt säkra och drabbande med sitt innehåll av djup sanning, är Johannes Edfelts dikter. Jag umgås gärna med dem.

TEXT: PIA CEDERHOLM
OMSLAGSBILD: ULF LINDE

Så här löd notisen som Jenny Westerström skriver om

Dragspelsmusiken gladde Ferlin

● I tidskriften *Artes* nyligen utkomna intressanta nummer med temarubriken "Moderna traditionalister" (2/1996) finns en artikel av Per Helge om dragspelskungen Carl Jularbo: "Stor existensiell poesi i valstakt". Artikeln ledde mina tankar till Nils Ferlin, därför att jag vet hur förtjust han var i dragspelsmusik.

En dag hade det varit dragspelstävling i Stockholm och bland de tävlande befann sig två värmlänningar. Ferlin inbjöd dem till sitt stamställe Café Cosmopolite, där han brukade hålla till i källarvåningen. Där började de båda värmländska musikanterna exekvera sina låtar med all önskvärd energi. Och på Ferlins oförställda glädje över denna musikaliska underhållning kunde ingen av de närvarande ta miste. De där dragspelslåtarna kanske hos honom väckte minnen från hans ungdomsår i Värmland.

JOHANNES EDFELT

Ferlinpriset 1996

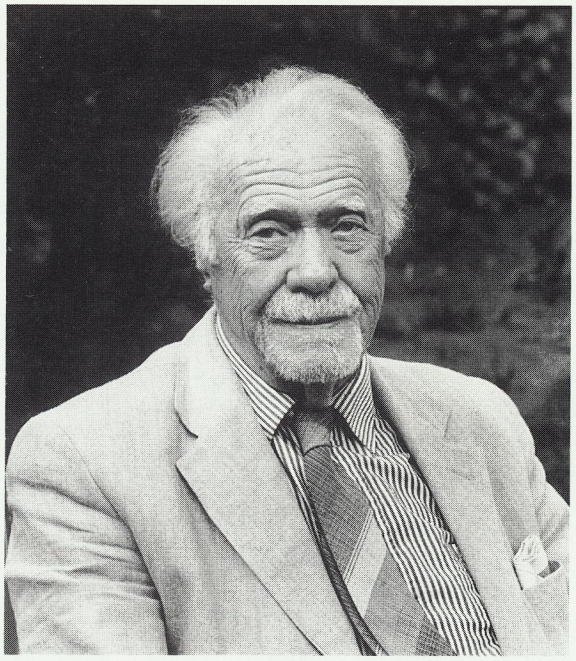

JOHANNES EDFELT

Bonniers

Övriga Ferlinpristagare från Bonniers

1970	Ebba Lindqvist
1971	Petter Bergman
1972	Sandro Key-Åberg
1977	Axel Liffner
1978	Ingeborg Erixson och Anna Rystedt
1979	Bengt Anderberg
1980	Ann Magret Dahlquist-Ljungberg
1981	Bo Carpelan
1983	Lars Forssell
1985	Maria Wine
1986	Bengt Emil Johnson
1987	Tomas Tranströmer
1990	Bo Setterlind
1991	Stig Sjödin
1993	Bodil Malmsten
1994	Folke Isaksson
1995	Werner Aspenström

Att fånga dragen av Klara, del II

Som redan tidigare meddelats i PosteRestante, så är Ferlindoktor Jenny Westerström, tillika Sällskapets ordförande, i färd med febril forskning om det gamla S:ta Clara. Främst rörande de i olika grad namnkunniga "bohemer" som befolkade de kvarter av vilka i dag ingenting minner om den tid det begav sig. Den tid då hoppfulla ordkonstnärer in spe steg av tågen från Småland, Värmland och Norrland mest varje dag och tog de få kliven till Klara. Här fanns i välsignat överflöd just den typ av mänskliga samlingsplatser som de fåkunniga kallar krogar. Och det var i detta geografiskt begränsade, men ack, så legendomspunna territorium Nils Ferlin höll hov och i dag står staty i kongenial kgbejemarksk tappning.

Här följer nu – med ensamrätt för PosteRestante – den andra delen av ordförande Jennys strövtåg i Klara.

Det är viktigt att understryka att studiet av Klara inte i första hand syftar till att diskutera en halvt mytisk miljö, den som fått stryka på foten för ett modernare och omänskligare city. Man bör också se Klara som exempel på hur en litterär miljö skapas. Här finns många allmänna frågor att ställa. Vilka typer av ordarbetare är det som dras till en miljö som denna? Vilka är det som njuter av värmen och samvaron där? Vilka är det som beskriver den?

Att inträngande teckna en kulturell miljö är inte någon lätt uppgift, men vad gäller just denna miljö har man åtminstone ett rikt material att ta till utgångspunkt för en diskussion. I den speciella genre som journalistromanen utgör möts t ex ett par av de centrala kategorierna. Bland upphovsmännen finns både renodlade diktare och renodlade journalister. Vissa gör ett enstaka genrebyte medan andra snarare gör en stadigvarande personalunion mellan de två yrkena. Klara framstår där som något av essensen för de stämningar man velat fånga in.

"Syndare i Klara" heter Axel Österbergs skildring från 1946, alltså från en tid då stadsdelen fortfarande stod i sitt flor. Han börjar med att ge en överblick av dessa kvarter som man kan ta sig runt på en halvtimma och där man då kan finna "nio dagliga tidningar och

Nog var det trångt om saligheten när tidningsbilarna radade upp sig på Klaragatorna.

ett oräkneligt antal veckoblad och månadspublikationer", åtta ställen med fullständiga rättigheter, fyra vinstugor och mängder av ölkaféer.

Axel Österbergs (alias Kluck) insikt om dessa kvarter kan ingen förneka. Ändå blir det som ofta i journalistromanerna väldigt lite sagt om tidningsmännens verklighet. Det är inte på redaktionerna man syndar i första hand eller också är det så att tidningsmannen inte anser det som tilldrar sig där som tillräckligt intressant. Strindbergs "Röda rummet" har spelat en oöverskådligt stor roll för utformningen av den svenska journalistromanen. Också när det som här gäller själva miljöskildringen kan man konstatera att det finns ett mönster före Klara som haft en avsevärd makt när det gäller att teckna Klara.

Det besläktade problemet om vilka det är som tecknar sin verklighet och därmed ger den allmänintresse kan också belysas med hjälp av en journalistroman.

Magnifik karikatyr

JOLO borde om någon ha kunnat teckna journalisten i Klara. Han kom dit just i krigets slutskede, och det innebar att han hade två decennier att verka där. Han skrev om nästan allt, men aldrig mer specifikt om journalistens villkor än i den distanserade "Slipsen i Krakow" (1969). Staffan Björck, som också gjort ett inhopp i Klaramiljön, har pekat på hur Jolo odlade "en skepsis mot journalistrollen som man skall vara en lysande journalist för att ha råd med. Han ser reportern för det mesta sysselsatt med oviktiga, fåniga eller orimliga tillfälligheter, driven i sista hand av en sorts verklighetsflykt: han jagar händelser för att slippa syssla med vad som verkligen sker."

Ändå har han i förbigående gett en teckning av en legendarisk person och samtidigt också ett stycke av Klara. Eller är det, kan man fråga sig, inför Jolos verklighetsbeskrivning – liksom inför andra märkliga skribenters – i grund och botten något annat som avslöjas? Det är nämligen inte självklart hur man ska uppfatta "Slipsen i Krakow". Adrup talar om den som Jolos "underfundiga memoar". Han är övertygad om att porträttet av redaktionschefen föreställer den väldige men svårfångade Ivar Ljungquist, som i många år ledde det dagliga redaktionsarbetet på *Dagens Nyheter*. Staffan Björck är däremot på den punkten mera tveksam:

Jolo samlade på bisarra gestalter i krigshistorien, i politiken, i författargalleriet. Han ville att det skulle ha funnits en krumelur av "chefens" sort i svensk press och i nödfall fick man uppfinna honom.

Det handlar om en karikatyr där Ljungquist fått släppa till drag, men där också andra fått stå modell. Men så blir också bilden magnifik:

Det var underförstått på hans redaktion att han ej skulle ha någon kontakt med den yttervärld han inte kände till ett uns om. Inga telefonsamtal skulle släppas fram till honom.

Han röt myndigt i telefon när så hände, kopplade över klagande änkor till prenumerationsavdelningen så de kunde få säga upp tidningen om de ville på grund av makens felstavade namn i dödsrunan, bad generaldirektörer dra åt helvete när han inte uppfattade vad de talade om, visste intet om skeendet i världen och brydde sig inte om annat än från den synpunkten att han kunde ordna det, arrangera det på sin förstasida och på en löpsedel.

Varje eftermiddag klockan sexton skådade han ut över jordens yta och lät saker ske. Han skapade och organiserade världen. Han klippte av händelser på mitten och klistrade ihop dem med andra händelser, så att de hände på nytt – krig, översvämningar, revolter, gruvras och äggkläckningsmaskiner ...

Han skapade en ny värld varje dygn, mellan eftermiddagen och förnatten.

Han dömde ingen. Han bara skapade denna värld, och utanför den fanns inget. Han kastade en översvämning under bordet, alltså hade den inte hänt.

Därav följde att guden naturligtvis vredgades om människorna trasslade till vad han ansåg hade hänt eller vad han hade bestämt skulle hända.

Denne despot kan därför störas om han får uppgifter utifrån som är tillräckligt viktiga för hans skapelse. I det här fallet kommer de från själva Klara. Bara något kvarter bort, på Pilen, har enligt ett rykte per telefon en matförgiftning skördat offer. Ärtsoppan är den misstänkta orsaken. Den nyanställde Jolo får uppdraget att ta sig dit. Men dessvärre saboterar

han hela historien genom att utröna att ryktet var falskt. Det var utspritt av en som avvisats från Pilens andraklass. Reaktionen på tidningen blir inte lättnad över att fadäsen hindrats i tid utan ett vredesutbrott över att den tänkta förstasidan gått om intet:

Han läste artikeln. Han lät papperet falla. Han tittade på de tomma ovalerna. Han satt tyst någon minut under stigande rodnad.

Så slängde han pennan i bordet så den knäcktes på mitten och svor:

– Satan. När man sitter på en bra sak.

Han hängav sig åt ett av sina mest berömda vredesutbrott, skällde på alla han fick i blickfånget och ringde på köpet upp några som försökte hålla sig undan på sina rum. Han rasade vilt i fyrtio minuter.

Nästa dag hade han enligt sin vanliga ordning glömt, inte att han varit arg, utan varför han varit det. Kvar hos honom fanns nu vetskapen om att den man han skickat ner på Pilen hade svikit honom, misslyckats på något sätt, inte var att lita på, inte att satsa på. Han dömde ut honom.

Guden skulle själv ha blivit förvånad om han kommit att tänka på att han i själva verket avskydde den unge mannen därför att ingen dött på Pilen.

Förbannade bohemer!

I Erik Asklunds "Bröderna i Klara" finns också en scen som är värd att begrundas därför att den presenterar viktiga inslag i Klaramyten. Här uppträder de olika kategorierna, journalisten och poeten och man får deras bedömning av varandra och varandras trovärdighet ifrågasatt. Scenen är en av de centrala, Café Cosmopolite:

Fabian log smickrad åt berömmet och utmanade kåsören. Men denne skakade skrattande på huvudet och drog sig lugnt tillbaka till sitt bord. En journalist från det närbelägna Stockholms Dagblad, *som låg i samma hus, ville ha en intervju, men Fabian beviljade inga intervjuer. Han pekade i stället på Agnar och sa:*

– Intervjua honom! Det är vår största skald efter Dan Andersson!

Journalisten såg intresserad ut.

– Kände ni Dan Andersson?

Agnar nickade. Journalisten fick över honom till sitt bord och Agnar gav beredvilligt sina upplysningar. Visste redaktören att Dan Andersson brukade använda haschhisch? Att han hade en levande huggorm under sängen och en dödskalle som han drack vin ur?

Eller att han en gång gått armgång under Katarinahissen och kastat en polis i Strömmen?

Det var rena rövarhistorierna. Men Agnars ansikte var fullständigt allvarligt och det var först efter en halvtimmes samtal, som journalisten förstod att Agnar drev med honom, gav nya bidrag till mytfloran om denne ödemarkens sångare, vars plötsliga död skapat en egendomlig nimbus kring hans person och hans dikt. Agnar berättade också hur Dan en gång stött ihop med en redaktör i Klarakvarteren, läst upp en dikt och omedelbart krävt redaktören på honorar för den. Det sista var sant, men journalisten tog det för en vanlig skröna, skakade ogillande på huvudet och slog ihop sitt anteckningsblock.

– Förbannade bohemer! muttrade han. Ni tar ju ingenting på allvar!

Men de tog sin dikt på allvar, fast de levde ett slarvigt liv.

Det legendariska TT-huset vid Tegelbacken. Härifrån smattrade motorcykelbuden iväg med sina nyhetsbrev till väntande abbonenter.

Detta är alltså författarens bild av mötet mellan diktande bohemer och journalister med

anteckningsblock. Det är skrönorna som blir trodda och sanningen som blir misstrodd. Misstron har de på ömse håll hur tätt inpå varandra de än lever. Och det är heller knappast någon tillfällighet att det är just Dan Andersson som får tillhandahålla exemplet när det gäller att skilja mellan dikt och sanning om en diktare. Dan Andersson, som man ändå kan påstå rörde sig i närheten av journalistiken och troligen var på väg att få en anställning i Stockholmspressen när han dog, fick således ge bilden av de önskvärda villkoren: det räckte med att föredra en dikt för att få honorar. Han var en av de självklara förebilderna, och även om diktarna ville motverka mytbildningen om sin kollega, vårdade de nog själva något av den. Sannolikt betydde det nog mycket att Dan Andersson dog mitt i Klara. Hotell Hellman låg ju på Bryggargatan, gatan som gick förbi Centralpostkontoret.

Naturligtvis måste man förstås hela tiden vara på sin vakt mot att punkt för punkt översätta Asklunds och andras skildringar till en trogen bild av den stockholmska verkligheten. Till stora delar dokumenterar han sin skildring i detalj. Detta sker ju inte minst genom att han tar med och citerar många autentiska texter av sina diktande kolleger. Ändå förbehåller han sig en självklar frihet och markerar den genom att de flesta aktörerna har fiktiva namn. Fabian Fallin för Nils Ferlin, Agnar Vändel för Ragnar Jändel. Denna friheten utnyttjar Asklund inte minst för att kunna förhålla sig ganska fritt vad gäller dateringarna. Café Cosmopolite hade sitt namn och sin ursprungliga inriktning av att tillhandahålla utländska tidningar. De svenska tidningarna fanns runt hörnet, men redan 1931, vid sin sammanslagning med *Stockholms-Tidningen* flyttade *Stockholms Dagblad* bort från Vasagatan.

KLARA finns inte mer. Det mesta är nu så rivet att det till och med kan vara svårt att utstaka gränserna. Någon fullständig enighet om vilket område som Klara bestod av har nog aldrig funnits. När man vill försöka skilja ut området, finns det några olika uppfattningar att ta fasta på.

Kyrkan utgör naturligtvis centrum, och det har en viss logik att välja den kyrkliga enheten, församlingen, som utgångspunkt för gränsdragningen. Denna enhet består av ett område mellan Tegelbacken och Tunnelgatan och mellan Regeringsgatan och Klara sjö. Men också denna kyrkliga gränsdragning har förändrats, senast 1970. Antalet invånare kan man den här vägen också få statistik på. År 1909 fanns här omkring 9 000 invånare, 1950 hade det gått ner till 5 857 och 1980 återstod bara ca 300!

Många uppfattar nog detta Klara som alltför väl tilltaget – även om man kan notera att centrala lokaliteter som Norra Bantorget inte hamnar innanför denna gränsdragning. Man är inte alltid överens om vilken begränsning av området som man skall välja.

Särpräglade individer

PÅ Sergels torg står numera en avbildning av Klara i form av Lasse Andréassons modell. Hans två och en halv meter långa tårtbit begränsas av Drottninggatan och Regeringsgatan. Han menar att detta var området för konstnärernas Klara, innefattande bl a Konstakademien och Konstfack.

Men journalisternas och diktarnas Klara? Jo, de flesta vill nog begränsa det också. Det allra viktigaste området mellan Vasagatan och Drottninggatan, alltså en del som Andréasson uteslutit.

Det är betydelsefullt att markera att det inte enbart handlar om att porträttera kufar och att hantera kuriosa. Klara var en helt unik miljö, på en gång mångomtalad och svårfångad. Att teckna dess individualitet är viktigt nog, men det är en ytterligare utmaning att utröna hur man över huvud taget kan komma åt skrivandets närmiljö i en brytningstid. Bohemerna var ju särpräglade individer, måna om att bevara sin frihet, men de var naturligtvis också inordnade i ett system. De stod för det tidlösa och för det som var utanför samtidigt som de i hög grad var beroende av omgivningens godtycke. De små kraven och det goda kamratskapet kunde inte helt dölja att det var en utsatt grupp. De bestod till stor del av ett diktarproletariat, en grupp som inte velat eller inte kunnat inordna sig i den mycket långsamma professionaliseringen av författarkåren.

Med journalisterna är det annorlunda, men inte heller där är det lätt att fånga in villkoren på ett entydigt sätt. Det omvittnas av en av dem som verkligen försökt, redaktörssonen, journalisten och diktaren Per Wästberg:

Under mina realskoleår stod tidningskvarteren i Klara för all den spänning livet kunde rymma, och min lediga tid tillbragte jag där studerande och löjligt efterapande journalisters och sättares vanor.

Jag intervjuade kolportörer, tidningsutbärerskor och korrekturläsare, vilkas syssla gjorde dem heliga, och vaktade utanför tidningarnas portar för att se de stora männen komma ut. Då smög jag efter dem, men lärde mig snart att deras vandringar var lika korta som deras tankar och artiklar var väldiga; allt fick sitt slut på Rosenbad, W 6 eller Tennstopet.

Men att uppehålla mig längre vid denna tid vore att kringgå ämnet, fastän det rymmer de flesta variationer av människans liv i stad. Tidningarnas Klara är för övrigt mycket svårare att skildra än hantverkarnas och butikernas Klara. Hela Sveriges kulturvärld har någon gång mött upp i dessa kvarter, och det är omöjligt att sammanfatta vad detta har betytt. Det är svårt också från den synpunkten att de alla stått i aktualitetens tjänst, att de mer än andra yrkesgrupper representerar det storstadsmässiga och flyktiga i vår bild av Klara, det som ständigt växlar ansikte och aldrig blir äldre än dagen eller veckan.

NILS FERLIN hade sällan bohemiska motiv i sin diktning. Vanligast är de i samlingen "Med många kulörta lyktor", utkommen 1944, betecknande nog när han var på väg att bryta upp från Klara. Hans hyllning till Victor Arendorff får avsluta den här framställningen, eftersom den ger det mesta och i sig förenar de två mest namnkunniga bohemerna:

På Arendorffs tid
då var himmelen vid
då var stjärnorna nära att se.
Det var glädje och skratt;
blev man haffad en natt
var de' ingenting särskilt me' de'.
Det var uppåt, det kan jag förkunna,
fast man bodde ibland i en tunna.
Och man frös och man svalt
men man klarade allt.
De' var ingenting särskilt me' de'.

Nu är tillvaron hård
så på gata som gård,
så på krog som på pilsnerkafé.
Man får sitta så tyst
som ett trä och en byst:
kan ni se något särskilt i de'?

Nej, på Arendorffs tid fick man andas
och med grevar och friherrar blandas.
Var man dum i sin trut
ja, så åkte man ut:
De' var ingenting särskilt me' de'.
Det var lustiga år,
men med slätkammat hår
nivelleringen gjorde entré.
Och så blev det så här:
vi är lika som bär.
Kan ni se något särskilt i de'?
Folk betalar sin skatt och är snälla
fastän inte ett skvatt originella.
Nu är tillvaron platt
som en nedsutten hatt.
Ja' ser ingenting särskilt i de'.

Ja, man lever och tär
på den kropp som man bär,
och så ligger man där ett-tu-tre.

Och så fraktas man bort
i en billig transport.
De' är ingenting särskilt me' de'.
Om en fågel en drill ville drilla
vid ens färd var det inte så illa,
men om prästen är skral
och drar in på sitt tal
är de' ingenting särskilt me' de'.

TECKNINGAR: BERTIL KUMLIEN
TEXT: JENNY WESTERSTRÖM,

som fortfarande är mycket intresserad av att få kontakt med personer som har minnen från det gamla Klara. (Adress och telefonnummer, se sista sidan!)

Ferlindag med eminenta inslag

Eho som önskar skaldeandan känna rekommenderas att dra till Länna!

EN PUBLIK på dryga tvåhundra personer deltog i årets Ferlindag på kyrkvallen i Länna i Roslagen. Som vanligt (!) strålade solen när ordföranden i arrangerande Länna hembygdsförening, Åke Söderman, hälsade publik och artister välkomna.

Årets gästtrubadur var Ulf Bagge från Stockholm. En mycket förnämlig, kunnig och inkännande uttolkare av Ferlin, men också av många andra av våra visförfattare.

"Nils Ferlin var en av mina favoriter. Jag höll föredrag om honom i skolan", inledde Ulf Bagge. Och så sjöng han en av sina favoritvisor, "När skönheten kom till byn" i tonsättning av en annan favorit, nämligen Lillebror Söderlundh.

"Det är nog den tonsättning jag tycker han lyckats allra bäst med", avslöjade Bagge.

Att även Cornelis Vreeswijk tonsatt Ferlin på ett förträffligt sätt fick publiken ta del av, liksom flera andra. Ulf Bagge fick stormande applåder som tack för sitt framträdande, som även innehöll anekdoter och historier om Lasse Lucidor, "den svenska visans fader" eller "ruelsens och rusets skald" för den som så önskar.

Nils Ferlin skrev som bekant en hyllning till Lucidor, som ju 1674 stacks ner på Källaren Fimmelstången i Gamla stan i Stockholm, bara 36 år ung. Den framförde Ulf Bagge i form av recitation och sång.

FERLINDAGEN innehöll också en överraskning. Till publikens stora förundran och glädje stegade nämligen Dramatenchefen och nyblivne styrelseledamoten i Ferlin-Sällskapet, Lars Löfgren, in på "scenen" på kyrkvallen.

Han hade nämligen hittat den prolog (se nedan!) som Nils Ferlin och filmregissören Gustav Edgren (1895–1954) skrev till "Värm-

Ulf Bagge var årets gästtrubadur vid Ferlindagen på kyrkvallen i Lännaby. Kunnigt och med stor lyhördhet tolkade han skaldens visor.

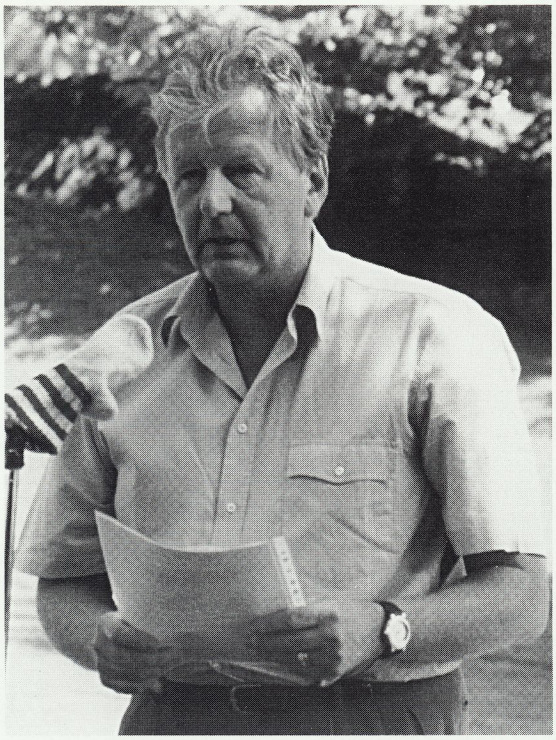

Lars Löfgren överraskade publiken på Ferlindagen med att på värmländska framföra Nils Ferlins och Gustaf Edgrens prolog, skriven till Värmlänningarnas 100-årsjubileum på Kungliga Teatern 1946.

länningarna" – vårt mest spelade folklustspel – till 100-årsjubileet 1946. Den 27 mars det året gavs en jubileumsföreställning av "Värmlänningarna" på Operan i Stockholm (i år är det alltså 150 år sedan lustspelet skrevs och då framfördes denna prolog. I december ges det åter på Operan!)

Lars Löfgren framförde till publikens hörbara förtjusning och på sjungande värmländska den 50 år gamla prologen som en hälsning från Värmland och Nils Ferlin till Lånna. Två år tidigare, alltså 1944, hyrde ju skalden den lilla stuga i Lännaby, som ännu i dag ligger alldeles vid tomtgränsen till kyrkvallen och församlingshemmet.

Vid Ferlindagen medverkade också två lokala förmågor, Conny och Ann-Christine Bergholm, som tolkade den ferlinska viskonsten – och även andras – med både humor och bravur.

Ai, det var en riktig Ferlindag i Nils Johan Einars anda!

TEXT & FOTO:

Esse Jansson

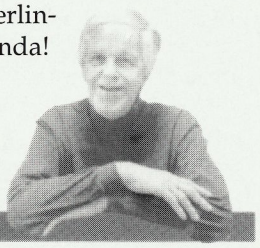

PROLOG

vid Värmlänningarnas 100-årsjubileum på Kungl. Teatern den 27 mars 1946
av Gustaf Edgren - Nils Ferlin.

Fanfar, varefter nämndeman Erson och mor Lisa gör entré framför tablåridån. Båda se sig nämndemansdrygt och belåtet omkring.

Sven:

Där sir du, mor Lisa, bänk ätter bänk
å ra' ätter ra' ...
ja, inte saknas dä fôlk ida'.

Lisa:

Ja, ja' säjer då: tänk!

Sven:

Dä töcks, för te tale mä brukspatron,
som pjäsen ej tappat sin reputation.

Lisa:

Å ändå så vet de såväl hur dä går
att Erik på slute' sin Anna får.

Sven:

Men int' ä dä fritt att en blir lite' rädd
när en sir va parketten ä herrskapsklädd. (högtidsklädd)[x]
Va tror du, mor Lisa, dä blir kanske svårt
te våge sej fram mä ett språk som vårt
för en tåcken publik som i da'?

Lisa:

Du prater!
Nock bör fäll den vare van ve teater.

Sven:

Ja, nog ä dä fôlk bå' å börd å koncern
som sett oss förut - en blir morskere kansch,
om bare en tänker på urpremiärn -
mä riksråd å ständer å Strindberg å Blanche.

Lisa:

Strindberg - din toker - va int' påtänkt då.

Sven:

Ja, dä ä så sant. Han såg oss först sjuttitvå.
Men Braun och Sehlstedt å Sturzen-Becker
å Geijer å Almquist, di namna räcker.
Å Lars Johan Hierta, som trodde så rätt
att "stycket tör giva en god recett."

Lisa:

Å nu ha vi uppträtt i hun'ra år -

Sven:

- på alle lokaler å platser som går
te lete sej te. Frå' Operan här
te dragige skjul på kobber å skär.
Frå' Skånes domäner å adelslôtt
te nordli'ste Lappland bland mygger å knôtt.
Frå' Värmlands salonger te Gråbos baracker
dä finns inte slänter å glänter å backer
å int' en teater så liten å trång
att Värmlänningarna ej spelts där nå'n gång.

Lisa:

Å har den så getts på bedrövli't vis
må dette ej lägges pjäsen te ris.

Sven:

Nej, hårt den fått slite som livräddningsbåt
för komedianter på villsam stråt.
Den te å mä spelats på fyra personer -

x) på premiärdagen.

frysande, svältande histrioner,
som ett skrovmål ha fått sej sen ätterpå -
en sämre ära författern kan få.
Men i da' blir dä fint. Hun'raåtti personer,
som pjäsen ska tolke i tal å i toner -

Sven:

- mä kulisser å fonder så fine i färga,
att allri dä blånat så grant bort i berga.

Lisa:

Å nya kostymer mest hele vägen -
Anna blett fin s'att ho rent ä förlägen.

Sven:

Ja, du har väl ock fått ny klänning, så visst.

Lisa:

Åja, d'ä tjuge år sen sist.

Sven:

Å dansmästaren viser att knappast ett dugg
skillnad dä ä på jitterbugg,
som sansade mänsker så djupt beklager,
å värmlandspolka frå' gamle dager.

Lisa:

Ja, nog ä dä unnerligt mä den här pjäsen,
men den har fäll nå't mänskligt å visst i sitt väsen.

Sven:

D'ä äkta värmländskt, dä tör du förstått!

Lisa:

Jo, den hopper frå' dur å te moll så smått.

Sven:

D'ä björker, som lyser i messommersglans,
d'ä jössehärspolska å hallingedans.
Å viser å låter
som skratter å gråter -
å greppet ä flinkt som en spelemans.
För spelmän dä va di bå' Dahlgren å Randel,
den siste utå dom har väl också sin andel
i pjäsen, som lockat fram löje å tår
hos den store publiken i hundrade år.

Lisa:

Ja, Fredrek på Ransätt skrev allri' n'a smörje -

Sven:
(som sett på klockan)

Men kors nu för tusicken, spele ska börje.

(Båda hastigt ut)

PosteRestante *proudly presents Slas!*

Bli bortglömd är en nåd att stilla bedja om

skrev Stig Claesson i *SvD* härförleden och fann tanken rörande att bröderna & systrarna i Klara efter Nils Ferlins flytt till styckegodsägarlivet i Roslagen skulle stå utan ledargestalt. Dessutom tecknade han Harald Forss i helfigur. Läs och njut!

DÄR JAG ÄR och har varit denna kalla sommar är det inte alldeles lätt att få tag i en dagstidning. Men så mycket har jag förstått som att Harald Forss inte längre finns bland oss och att denna tidnings kultursida har en serie om glömda författare. Det är ett bra sammanträffande.

I dödsrunan över Harald Forss stod det att han tillhörde Klarabohemerna under 30- och 40-talen. Det är ett påstående som inte är helt korrekt och med ett ganska malligt leende skall jag rätta till det.

PÅ 30-TALET och det tidiga 40-talet kan man nog gissa sig till att Klarabohemerna, när man talar om dem, över en kam kallas kretsen kring Nils Ferlin. Jag citerar en uppslagsbok: "Nils Ferlin var länge en centralfigur i bohemgängen i Klara i Stockholm."

Nils Ferlin flyttade från Stockholm någongång 1945 eller -46. Han är då något över fyrtifem år. Fyrtisju för att vara exakt. Han är känd och lite folkkär. När han bytte Klara mot en kvinna och Penningby i Uppland försökte man förvånat förklara detta egendomliga handlande. Slutsatsen blev: Nils Ferlin orkar inte längre med bohemlivet. Sen oroade man sig över hur det nu skulle gå för de övriga Klarabohemerna som skulle stå utan en ledargestalt.

Det är roligt att tänka sig följande personer stå utan ledargestalt: Erik Asklund, Harry Martinson, Gustav Sandgren, Josef Kjellgren, Artur Lundkvist, Eyvind Johnson, Albert Viksten, Gustav Hedenvind-Eriksson och Jan Fridegård.

DET ÄR DE författare jag kan, alltså de författare jag hörde talas om i samband med Café Cosmopolite på Vasagatan. Cosmopolite fanns inte i mitten av 40-talet men kaféets rykte levde kvar. Man ska nog vara tjugo år äldre än jag för att minnas de glömda från den tiden och vilka de kvinnliga författarna var.

Stod kanske konstnärerna Sven Erixon, Kalle Hedberg, Vera Nilsson, Siri Derkert, Simon Sörman, Egil Schwab, Bertil Bull-Hedlund, Stig Åsberg för att nu nämna några, också utan ledargestalt?

Tanken är rörande.

Om Nils Ferlin i andra världskrigets sista krigsår eller första fredsår behövde avlösning som dominerande bohemgestalt kunde man med lätthet ha utsett Harald Forss till denna antagligen mycket delikata uppgift.

Hur ser en ledargestalt för ett gäng bohemer ut? Det kan jag utan att darra på manschetten svara på. Ledaren ser ut som en chefredaktör för kultursidan. Som en Thorsten Jonsson på *Dagens Nyheter* till exempel. Som

Harald Fuss am Ende der Stuhlen 1945

Ivar Öhman på *Folket i Bild* eller som Sigurd Klockare på *SIA*. Som Åke Janzon på *Svenska Dagbladet* eller Allan Fagerström på *Aftonbladet*. Som Karl Johan Rådström på *All Världens Berättare* eller som Axel Liffner på *Utsikt*.

JAG ÄGER ett sex år gammalt lexikon över personer, länder och företeelser och det är 478 sidor tjockt och ingen av ovanstående redaktörer som ju var de viktigaste i Tidningsklara finns med.

Att bli bortglömd som författare och konstnär är nog en stilla nåd att bedja om.

Vem minns i dag Thorsten Jonssons persikohalvor i Konvoj?

Vem läser hans efterträdare Sven Barthels Atlant?

Nå. Det kanske inte har någon större betydelse. Enskilda och för sin tid betydande personer glöms. Varje levande författare bär antagligen någon bortglömd kollega i sitt hjärta. Det är propert att det förhåller sig så.

Jag återgår till Harald Forss.

Om jag inte minns fel anlände han från Närke en majdag 1946 och mötte Stockholm vid Riddarhuskajen, för han kom med Göta kanal-båten och han togs emot som vore han av mycket ädelt blod. Det passade honom nog bra för det skulle visa sig att han var specialist på svenska adelsätter.

Klaraparnassen samlades i väntan på den store romantikern på ett litet åttakantigt konditori som låg på en klipphylla mot ett av husen vid Riddarholmskajen och hette Fågelboet. Bland de mottagande fanns, och läs nu noga, Ivar Ahlstedt, Erik Lindegren, Gustav Rune Eriks, Gösta Pettersson, Per Anders Fogelström, Mårten Edlund, Harald Beijer, Arthur Omre, Sigurd Hoel, Johan Falkberget, Erik Nyhlén, Magda Lagerman, Helmer Grundström, Birger Vikström, Ralf Parland, Atos Virtanen, Stig Dagerman, Olov Jonason, Lars Ahlin, Birger Lundqvist, Erik Prytz, Gösta Kriland, Henrik Tikkanen, Bengt Melin, Ninnan Santesson, Vera Nilsson och Heli Parland.

OCH MÅNGA FLER, som Tor Bergner som tio år senare började gå under namnet Fjäll-Elvis. Arne Nyman, Bengt Ekerot, Ulf Palme.

Ivar Ahlstedt och Ralf Parland hade på en pantbank inköpt en röd matta som rullats ut där båten skulle lägga till och många nyfikna hade samlats på sidorna av denna matta för att se vilken kunglighet som komma skulle, och det passade Harald Forss bra att skrida fram på detta underlag iförd sin stora svarta hatt och välvilligt hälsa stockholmarna rökande en jättecigarr.

Ifrån Riddarholmen bar det av till Klara och konditori Kaffejuntan i hörnet av Vattugatan–Drottninggatan. Det var alltså inte frågan om vare sig krog eller pilsnerkafé.

Inte till en början. Det blev det sen. Polisen tog både Erik Lindegren och Axel Sandemose för störande uppträdande då de försökte bryta upp Tennstopets damtoalett där en kvinnlig författarinna låst in sig. Författarinnan blev senare också frälsningssoldat.

Polisen kunde ha tagit Peter Freuchen med.

Jag skriver det bara för att få nämna hans namn och naturligtvis för att han tillhörde Klara, även om det i rättvisans namn ska sägas att han sålde sina mesta artiklar till *Vi*, vars redaktion låg utanför Klara.

Peter Freuchen måste ha varit viss om en sak: Jag blir bortglömd.

Och det är ju de bortglömda vi talar om.

FÖR ATT NU en yngre person ska förstå det oerhört vackra i följande historia måste Peter Freuchen beskrivas. Han hade ett skägg som var nästan meterlångt och till det hade han ett träben som kunde prytt John Silver.

I början av 50-talet reste Pär Rådström och Peter Freuchen på uppläsningsturné i vårt avlånga land. I tre veckor höll den på.

Ett halvår senare sitter Pär Rådström på restaurang Rosenbad och Peter Freuchen kommer in och sätter sig en bit från Rådströms bord. Dansken är i sällskap med några prominenta redaktörer och Pär Rådström anser att han inte bör störa och dessutom sitter han med ryggen åt dem.

Plötsligt hör han Peter Freuchens träben mot golvet och träbenet närmar sig honom. Peter Freuchen lägger sin stora hand på Pär Rådströms axel.

Och så frågar han: Känner du igen mig?

STIG CLAESSON

Poste Restante

Jag ringde en vän och jag ringde väl två
fast jag visste så väl hur det skulle gå.
Sen tänkte jag störa en hög person
men då hade de redan stängt av telefon.
– Så nu har jag ingen att störa
och vet inte vad jag ska göra.

Det lilla jag gjort blev ej gjort med tur
så jag vart en rätt asocial figur –
Men jag väntar från främmande land en slant
… den kanske har kommit nu – postrestant!
Jag kunde gå ner och hämta
ifall jag fick lust att skämta.

Jag kunde gå ner – om jag gör mej besvär,
till postkontoret och säja så här:
Har det kommit ett brev till mej – eller två,
jag har setat därhemma och väntat så,
ett värdepapper – från Kina,
från Schweiz eller Herzegovina.

Då står där en dam som förundrat ler
och jag säjer: Min dam, det är mycket som sker!
Alls ingen kan veta vad slumpen skrev
på den sida man skänkts – och ett lyckobrev
om en vinst bland de verkligt stora
har jag fått av en kakadora.

En herre bakom vill ha vägen fri
och jag säjer så här – nej, det struntar jag i!
– för man måste ju vara en strong person,
som betalar sin skatt och sin telefon,
jämväl det elektriska ljuset
att det inte blir mörkt i huset.

Jag bugar allenast – för en och var,
belevat och artigt ett au revoir.
Och sen tar det slut på min snurriga vers
– mitt harsprång som dansar i kors och tvärs,
för sen är jag åter allena
och borta från glans och arena.

Ur "Barfotabarn" (1933).

Reader's Digest
Det Bästa

Ett hundra miljoner läsare kan inte ha fel.
I alla fall inte samtidigt.

Världens mest lästa tidskrift.

Ferlin om kärlek och död

Antologins svenska historia har tecknats av Staffan Björck i den fortfarande mycket läsvärda boken med den långa titeln "Swenska språkets skönheter. Om den lyriska antologin i Sverige – dess historia och former samt en katalog över titelbeståndet 1737–1938" (1984). En av många prisvärda saker i denna bok är ett motivregister, där man kan inhämta att det finns antologier om Stockholm och månen, om bonden och rallaren, om jungfru Maria och Ikaros. Vanligast är – vilket ju är en vacker tanke – antologier om kärleken, medan det andra av de två viktiga ämnen som lyrik skapas kring, döden, nästan inte alls finns med. Graven och kyrkogården finns företrädd, men den rika skatten av dikter som handlar om döden har det tydligen inte ansetts finnas någon marknad för.

Nu vet vi ju allesammans att Nils Ferlin skrev väldigt många dikter om döden och väldigt få om kärleken. Därmed skulle man kunna dra den slutsatsen att han inte är någon vanlig antologistyckesleverantör. Men det stämmer inte alls. Han finns nästan alltid med. Även om han bara skrivit ett par kärleksdikter, finns han så gott som alltid med i de antologier med kärleksdikter som vi så gärna ger bort till dem vi anser förtjäna dem. Men vi vet i gengäld nästan alltid på förhand vilken dikt det då är fråga om. "I folkviseton" förstås.

Men nu finns den där antologin som inte förelåg 1984 då Staffan Björck gav ut sin bok. Boken om döden heter "Mitt i livet händer att döden kommer". Den betecknas i undertiteln som "Dikter om sorg och saknad" och är sammanställd av Gerd Einarstam och Ingrid Hiort af Ornäs, som vi känner från så många förträffliga radioprogram och från Bokmalins brevlåda i *Svenska Dagbladet*. Förlaget är Carlssons.

Och Ferlin, då?

Jo, han finns naturligtvis med. Han hade kunnat fylla en hel volym i detta ämne alldeles själv, och han är också en av de få diktare som företräds av mer än en dikt. Det blir "Inte ens en grå liten fågel" och "De döda sova".

Och så kan man fråga sig, ger man bort en sådan bok?

JENNY WESTERSTRÖM

Lovordad Ferlinskiva!

"Ove Engström har aldrig varit bättre." *Dagens Nyheter*

"Ove Engström är en utsökt formare av musik till Ferlins dikter." *Filipstads Tidning*

"En enkel ödmjuk ton låter i varje dikt texten stå i centrum." *Västgöta-Bladet*

"Pricksäkra tonsättningar ... raffinerat arrangemang." *Arbetet*

"Utsökta Ferlintolkningar av Ove Engström." *Nya Norrland*

Ove Engström "I Nils Ferlins gränd"

22 visor med text av Nils Ferlin

Barfotabarn – Med många kulörta lyktor – På Arendorffs tid – Katten i Penningby – Nils Ferlins Ölandsvals – En liten konstnär – Kärleksvisa efter Wivallius m fl

Specialerbjudande för Nils Ferlin-Sällskapets medlemmar!

***I Nils Ferlins gränd* finns både på CD och kassett.**

CD:n kostar 95 kr + 15 kr i porto och emb. (Ord pris 159 kr). Kassett 60 kr + 10 kr i porto och emb (Ord pris 109 kr).

Sätt in pengar på pg **81 18 44-0** eller skicka Din beställning till

MusiCant Records, Nässelstigen 91, 165 71 HÄSSELBY. Tel 08-89 50 95

PS. Ove Engströms första Ferlinskiva, *I livets villervalla*, finns på LP resp kassett till samma priser som ovan för beställning.

PROTOKOLL

fört vid Nils Ferlin-Sällskapets årsmöte den 31 maj 1996.

§ 1

Mötets öppnande

Sällskapets ordförande, Jenny Westerström, hälsade de närvarande välkomna och förklarade årsmötet öppnat.

§ 2

Godkännande av dagordningen

Den förelagda dagordningen godkändes.

§ 3

Val av ordförande och sekreterare vid årsmötet

Till mötets ordförande valdes Jenny Westerström och till sekreterare Karin Nordell.

§ 4

Val av två protokolljusterare

Gertie Wretman och Elisabeth Jönsson utsågs att justera dagens protokoll.

§ 5

Fråga om mötet behörigen utlysts

Sammanträdet förklarades utlyst i behörig ordning.

§ 6

Verksamhets- och revisionsberättelse för 1995 samt fastställande av balans- och resultaträkning

Godkändes och fastställdes.

§ 7

Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för verksamhetsåret

Styrelsen beviljades enhälligt ansvarsfrihet för det gångna verksamhetsåret.

§ 8

Val av ordförande och de styrelseledamöter som står i tur att väljas i år

Till sällskapets ordförande omvaldes Jenny Westerström. Till övriga ordinarie styrelseledamöter valdes Tor Englund, omval, Lars Löfgren, nyval, och Ove Engström, tidigare suppleant. Till suppleanter utsågs Annika Luttropp, omval, samt Torgny Björk och Karl-Erik Rickardsson, båda nyval. Alf Olle Anderson omvaldes till adjungerad styrelseledamot.

§ 9

Val av revisorer

Till ordinarie revisor valdes Christer Knutson och till revisorssuppleant May Midfalk, båda omval.

§ 10

Val av ledamöter i valnämnden

Till ledamöter i valnämnden utsågs Eric Midfalk, Maj Brit Carlson, båda omval, och Monika Lilja, nyval, med Eric Midfalk som sammankallande.

§ 11

Val av kommitté inför 100-årsfirandet 1998

Till kommitté inför 100-års jubileet 1998 utsågs en arbetsgrupp bestående av Jenny Westerström, Olof Ögren, Tor Englund, Esse Jansson, Ove Engström, Annika Luttropp, Lars Berghagen, Torbjörn Axelman, Torgny Björk, Bo Göransson och Monika Lilja.

§ 12

Övriga frågor

I syfte att öka medlemsantalet föreslogs att utsända ett enkelt värvningsblad till bibliotekarierna i några skolor och universitet för att få med fler ungdomar som nya medlemmar.

I *Poste Restante* nr 1/96 uppgavs felaktigt att avgiften för ständigt medlemskap är 500 kr i stället för 900 kr som bestämdes på årsmötet 1995. Därför beslutades att 500 kr för ständigt medlemskap skall gälla fram till den 1 januari 1997.

Till kandidater till årets Ferlin-pris föreslogs: Göran Sonnevi, Johannes Edfelt, Östen Sjöstrand. Förslag till trubadurpristagare: Monika Lilja. Medlemmarna erinrades om möjligheten att till styrelsen inkomma med ytterligare förslag senast den 15 aug.

Jenny Westerström höll en parentation över styrelseledamoten Ebba Ehrenborg, som avlidit under våren, och utlyste en tyst minut till hennes minne.

§ 13

Ordförande förklarade årsmötet avslutat.

Vid protokollet:

Karin Nordell

Justeras:

Jenny Westerström

Justeras:

Gertie Wretman

Elisabeth Jönsson

Gertie Wretman
Narvavägen 29
115 22 STOCKHOLM

Elisabeth Jönsson
Sunnanvindsgränd 79
175 38 JÄRFÄLLA

STÄNDIGA MEDLEMMAR

Andersson, Affie
Engström, Lars
Fridberg, Olle
Fugelstad, Anders
Grundel, Ingrid
Grundel, Lars
Hermanson, Lars
Holmgren, Orvar
Jansson, Karl-Gösta
Jönsson, Christer
Karlström, Bertil
Kreku, Gunvor
Marianne Lemon
Levin, Kjell
Löfgren, Lars
Löfgren, Lena
Persson, Kerstin
Persson, Sonne
Richardsson, Karl Rikard
Rundgren, Tove
Sjödin, Inga
Storm, Nils-Olov
Svensson, Else-Britt
Wieselgren, Gertrud
Wikström, Rolf

Julklappsbekymmer?

P g a redaktionellt slarv (se Protokollet föregående sida § 12) kan den prismedvetne fram till årets slut förskaffa sig själv eller en god vän livstids medlemskap i Nils Ferlin-Sällskapet för komfortabla 500:–. From den 1 januari 1997 kommer ett ständigt medlemskap att betinga 900:–. För ett år i taget betalar man fortfarande 100:– (studerande och pensionärer 75:–). Adekvat avgift insättes på Sällskapets postgirokonto nr 35 21 55-6. **Handla nu!** Glöm inte att ange mottagarens namn & adress.

Nästan tvåtusen tack
för frikostiga gåvor till
Nils Ferlin-Sällskapet
riktar skattmästaren till:

Olle Danielsson
Gunnel Eklund
Bertil Herlow-Svensson
Bengt-Olof Landin
Inga Larsson
Solveig Nylander
Gertrud Oskarsson
Anna Sjöbeck
Gertie Wretman

Summa summarum 1950:–

NYA MEDLEMMAR

Andersson, Affie, Bagarfruvägen 49, 128 66 Sköndal
Andersson, Allan, Täppgatan 5, 151 33 Södertälje
Axelman, Torbjörn, Bruce Bo, 621 72 Visby
Berghagen, Lars, Sibyllegatan 9, 114 42 Stockholm
Centre, Torgny, Tärningholmsgatan 13 D, 217 49 Malmö
Ekedahl, Anna Lena, Norensbergsgatan 106, 702 15 Örebro
Filipstads kommun, Box 161, 682 24 Filipstad
Lindberg, Christian, Sprängarvägen 8, 184 70 Åkersberga
Linköpings kommun, Samhällsbyggnadsenheten, 581 81 Linköping
Lithén, Margareta, Mariekällgatan 14, 151 44 Södertälje
Löfgren, Lars, Lagman Linds väg 14, 182 75 Stocksund
Peterson, Sven, Pl 1268, 370 11 Backaryd
Strand, Sölve, Älgstigen 10 C, 811 41 Sandviken
Svanstein, Per-Olof, S. Smedjegatan 5, 371 31 Karlskrona
Tessinskolan, 611 83 Nyköping
Wikborg, Anna, Älvdalsvägen 15, 165 75 Hässelby
Wikfeldt, Lars, Tomtebogatan 53, 113 38 Stockholm
Åström, Thomas, Helmerdalsvägen 26, 123 52 Farsta

Poste Restante

Manusstopp
för nästa nummer
15 april 1997

VAR GOD OBSERVERA

att alla meddelanden om ändringar av namn eller adress (skriv tydligt, tack!) inte ska skickas till tryckeriet i Göteborg utan direkt till Nils Ferlin-Sällskapets medlemssekreterare:

Annika Luttropp
Surbrunnsgatan 55
113 27 Stockholm
☎ 08-32 99 84

INVITATION

Sällskapets medlemmar hälsas välkomna till årets utdelning

av

FERLIN-PRISERNA

till

JOHANNES EDFELT och MONIKA LILJA

Fredagen den 25 oktober 1996 kl. 19.00

i Sjöfartshusets festvåning, Skeppsbron 10, Stockholm

I samband med prisutdelningen serveras en dîner bestående av Cordon Bleu (ost- och skinkfylld kalvschnitzel), sallad, smör & bröd, bordsvatten, öl eller ett glas vin samt kaffe & kaka.

Anmälan sker genom inbetalning av 225:– till Sällskapets postgironummer 35 21 55-6 så att pengarna finns på kontot senast den 22 oktober 1996 (betänk att det tar posten ett par dagar att girera!) eller per telefon till skattmästare Tor Englund 08-580 174 69

Välkommen till en minnesrik Ferlin-afton!

Styrelsen

Snarast möjliga anmälan rekommenderas. Begränsat platsantal!

Poste Restante Medlemstidning för Nils Ferlin-Sällskapet nr 2, 1996
Ordförande: Jenny Westerström, Studentgatan 9, 223 62 LUND. Tel: 046-14 90 37
Skattmästare: Tor Englund, Sunnanvindsgränd 79, 175 38 JÄRFÄLLA. Tel: 08-580 174 69
Sällskapets postgirokonto: 35 21 55-6

Redaktör för **Poste Restante**: Alf Olle Anderson, Det Bästa, Box 25, 164 93 KISTA.
Tel: 08-752 03 60. Fax: 08-703 99 29. e-post: magred@detbasta.se.
Tryck: Rundqvists Boktryckeri i Göteborg

ISSN 0345-9519